

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ
ДС/СС 05/4-02 бр. 1544/1-XIV/4
14.11.2013. године

На основу члана 231. став 1. алинеја 17. и члана 278. Статута Факултета, Наставно-научно веће Филозофског факултета у Београду је на својој VIII редовној седници, одржаној дана 14.11.2013. године, донело следећу

О Д Л У К У

Прихвата се Извештај комисије са оценом докторске дисертације: ПРОШИРЕНА КОГНИЦИЈА, кандидата Миљане Милојевић и одобрава усмена одбрана.

Универзитет је дао сагласност на предлог теме 05.03.2013. године.

Кандидат Миљана Милојевић објавила је рад: Објављен рад: Нова схватања рационалности и семантика, Theoria 4/2011, стр. 93-109.

Ова се одлука упућује Стручном већу Универзитета на сагласност.

Доставити:

1x Универзитету у Београду
1x Комисији
1x Стручном сараднику за
докторске дисертације
1x Шефу Одсека за правне послове
1x Архиви

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА

Проф. др Милош Арсенијевић

Факултет Филозофски
04/1-2 бр.6/2408
(број захтева)
15.11.2013.
(датум)

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
Веће научних области
друштвено-хуманистичких наука
(Назив већа научних области коме се захтев упућује)

ЗАХТЕВ
за давање сагласности на реферат о урађеној докторској дисертацији

Молимо да, сходно члану 46. ст. 5. тач. 3. Статута Универзитета у Београду («Гласник Универзитета», бр. 131/06), дате сагласност на реферат о урађеној докторској дисертацији кандидата

Миљане (Радивоје) Милојевић
(име, име једног од родитеља и презиме)

КАНДИДАТ Миљана (Радивоје) Милојевић
(име, име једног од родитеља и презиме)

пријавио је докторску дисертацију под
насловом: _____

Проширена когниција

61206-1001/2-

Универзитет је дана 5.03.2009. својим актом под бр 13 дао сагласност на
предлог теме докторске дисертације која је гласила: _____

Проширена когниција

Комисија за оцену и одбрану докторске дисертације кандидата

Миљане (Радивоје) Милојевић
(име, име једног од родитеља и презиме)

образована је на седници одржаној 26.09.2013. одлуком факултета под бр 1217/1-XVI/7 у саставу:

Име и презиме члана комисије		звање	научна област	установа у којој је запослен
1.	др Војислав Божичковић	редовни проф.	Филозофија	Филозофски ф.
2.	др Слободан Перовић	доцент	исто	Филозофски ф.
3.	dp Swen Walter	редовни проф.	исто	Institute of Cognitive Science, Univ. Osnabrueck

Наставно-научно веће факултета прихватило је извештај Комисије за оцену и одбрану докторске
дисертације на седници одржаној дана 14.11.2013.

Прилог:

1. Извештај комисије са предлогом
2. Акт Наставно-научног већа факултета о усвајању извештаја
3. Примедбе дате у току стављања

ДЕКАН ФАКУЛТЕТА

Проф. др Милош Арсенијевић

**НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ
ФИЛОЗОФСКОГ ФАКУЛТЕТА
УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ**

Одлуком Наставно-научног већа Филозофског факултета у Београду, донетом на седмој редовној седници, одржаној 26.09.2013. године изабрани смо у Комисију за оцену и одбрану докторске дисертације

Проширена когниција

коју је поднела кандидаткиња **Миљана Милојевић**, асистент на Одељењу за филозофију Филозофског факултета Универзитета у Београду. На основу прегледа пратеће документације и подробне анализе ове докторске дисертације са задовољством Већу подносимо следећи

Реферат о завршеној докторској дисертацији

1. Основни подаци о кандидату и дисертацији

Миљана Милојевић је рођена 1981. године у Београду. Студије филозофије на Одељењу за филозофију завршила је 2007. године са просечном оценом 9,61 и оценом 10 на дипломском испиту. Докторске студије је уписала 2009. године и положила све испите са просечном оценом 9,80.

Милојевић је учествовала на 16 конференција и радионица у земљи и иностранству од којих се издвајају: „What is Cognition?“ у Бохуму, Немачка, “Workshop on Embodied, Distributed and Extended Cognition”, Барселона, Шпанија, „Extended Cognition Workshop“, Амстердам, Холандија и “The Extended Mind Thesis in Theory and Applications”, Билефелд, Немачка. Четири пута је представљала свој рад и на међународној филозофској конференцији у Ријеци, Хрватска, колико пута је излагала и у летњој школи у Зајечару. Такође, била је и предавач по позиву на CEU у Будимпешти и на трибини Лабораторије за експерименталну психологију Филозофског факултета у Београду.

Од додатних курсева које је похађала посебно се истичу мастер клас “Communication, Culture and Cognition” на Institut Jean Nicod, у Паризу који је водио проф. Дан Спербер 2012. године, курс за развијање силабуса на којем је развила силабус за предмет Филозофија когниције, 2010. године, у Curriculum Resource Center-у Централно европског универзитета у Будимпешти, као и летња школа под вођством

проф. Роберта Сталнакера и проф. Џејсона Стенлија, „Conditionals“, на истоименом универзитету.

У настави учествује од 2009. године прво као демонстратор, а потом као и сарадник у настави и асистент. Учествовала је у извођењу наставе на осам обавезних предмета и једном изборном: Филозофија духа, Филозофија језика, Општа методологија 1, Епистемологија 1, Епистемологија 2, Историја филозофије 2, Филозофија права, Увод у филозофију и критичко мишљење, Увод у филозофију за педагоге и андрагоге. Тренутно је ангажована у настави на пет обавезних предмета. Милојевић је и истраживач на пројекту „Динамички системи у природи и друштву: теоријски и емпиријски аспекти“ Министарства за науку, просвету и технолошки развој.

Милојевић је до сада објавила три рада из категорије М24 (и још један је прихваћен за објављивање), један рад у тематском зборнику, једно њено саопштење са научног скупа је објављено у целини, један је од два уредника зборника радова и превела је дванаест стручних текстова са енглеског на српски језик.

Завршена дисертација под горњим насловом има 231 страну, којима треба придодати пратеће техничке елементе (насловна страна на српском и енглеском, подаци о комисији, сажетак на српском и енглеском, садржај, биографија кандидаткиње, те неопходне ауторске изјаве). Основни текст запрема 205 страна, а остатак попис коришћене литературе, списак коришћених слика и индекс појмова. Литература, која обухвата књиге и студије углавном на енглеском језику, захвата 226 библиографских јединица. Текст дисертације организован је у шест делова – Увод, четири систематска поглавља и Закључна разматрања, који је првобитно написан на енглеском језику а потом преведен на српски.

2. Предмет и циљ дисертације

Миљана Милојевић је своју докторску дисертацију под насловом „Проширена когниција“ осмислила као подробно истраживање хипотезе о проширењу когниције и њене плаузибилности. Хипотеза о проширеној когницији јавила се крајем деведесетих година двадесетог века као онтолошка хипотеза о реализаторима когнитивних процеса. Овом хипотезом се тврдило да понекад делови околине делимично конституишу когнитивне процесе и механизме. Од тада до данас ова хипотеза је предмет многобројних дебата у области филозофије и когнитивне науке. Главни циљ овог истраживања је одређен као утврђивање места ове хипотезе у односу на друге ситуиране приступе когницији и стандардну когнитивну науку која функционише под парадигмом компјутационе теорије ума. Пошто је у литератури о проширеној когницији често изношено мишљење да је ова хипотеза радикална и у сукобу са стандардним моделом, главни циљ њеног истраживања је био усмерен на развој једног одрживог компјутационог појмовног оквира проширене когниције који би био компатибилан са главним поставкама стандардне когнитивне науке. Примарна

мотивација за остварење овог циља је увид да схватање према којем је проширена когниција радикална и супротстављена стандардној когнитивној науци води негативној перцепцији хипотезе о проширењу когниције и мишљењу да она противречи већини резултата постигнутих у области когнитивне науке. Уколико би се показало да проширена когниција може да се интерпетира у окриљу стандардне компјутационо-репрезентационе парадигме она се онда може усвојити као природни наставак рада у стандардној когнитивној науци и као корисно хеуристичко оруђе које би водило даље истраживање у овој научној области. Иако у литератури већ постоје компјутациона схватања проширене когниције она се сусрећу са различитим проблемима и противаргументима. Једно од таквих становишта нуди и Енди Кларк, један од твораца саме хипотезе о когнитивном проширењу. Тако да је ближе одређени циљ дисертације одговарање на различите аргументе који се упућују оваквим становиштима. Посебно су обрађени приговори који се тичу функционалистичких претпоставки у одбрани проширене когниције, приговор о различитој природи „првог“ и „другог“ таласа проширене когниције и приговор о анти-репрезентационом карактеру когниције. Шири циљ дисертације је истраживање граница когнитивног проширења, врста реализатора когниције и испитивање епистемолошких и онтолошких тврдњи у прилог когнитивном проширењу и њихових међусобних односа.

3. Основне хипотезе од којих се полазило у истраживању

Основне хипотезе од којих је Милојевић пошла у свом истраживању су компјутационо-репрезентационо одређење стандардне когнитивне науке и онтолошко одређење хипотезе о проширењу когниције које је компатибилно са различитим експланаторним моделима когнитивних процеса. Главна претпоставка од које се полази је да је могуће засновати такву верзију проширене когниције која не би била у сукобу са стандардним претпоставкама. Како би оправдала ову хипотезу Милојевић испитује карактере различитих аргумената који су понуђени за одбрану хипотезе о проширењу когниције, као и природу различитих подела између разних верзија хипотезе о проширењу когниције.

Пошто се у дебати о проширеној когницији пружају аргументи против могућности компјутационог и репрезентационог заснивања хипотезе о проширењу когниције на основу њеног динамичког карактера Милојевић подробно истражује ове противаргументе, чији је резултат ревидирање појмова компјутације и репрезентације.

4. Кратак опис садржаја дисертације

Докторска дисертација је подељена на Увод, четири тематска поглавља и Закључна разматрања. У Уводу се износе опште претпоставке од којих се полази у истраживању и дефинише главни циљ дисертације.

У првом поглављу дисертације Миљана Милојевић се бави питањима „Зашто уопште говоримо о когницији?“, „Зашто филозофи говоре о когницији и

проширеној когницији“ и сл. Истраживање започиње са историјским прегледом који указује на околности и мотивацију који су довели до заснивања когнитивне науке. Историјско-методолошки преглед има за циљ да укаже на исправно одређење предмета когнитивне науке као истраживања механизма и процеса који стоје у основи интелигентног понашања и на мотивацију која стоји у основи овог одређења. Ово одређење, заузврат, обезбеђује оправдање за одбацивање оних приступа проширеној когницији који за свој предмет постављају неке друге феномене везане за когнитивно понашање. Након ових напомена Милојевић наставља са излагањем основних постулата ситуираних приступа когницији и идентификује неколико праваца мишљења који су водили оваквим схватањима. Циљ оваквог излагања је омогућавање разумевања различитих мотива и разлога за оправдање тезе о когнитивном проширењу, као и за тврђења да је ова теза радикална и контроверзна.

У другом поглављу Милојевић се бави питањима „Шта се тврди хипотезом проширене когниције?“, „Шта су последице аргумената за проширену когницију?“ и „Шта се тврди њеним посебним верзијама?“. Како би одговорила на ова питања она нас упознаје са „аргументом паритета“, најпознатијим и преовлађујућим аргументом у прилог проширене когниције. Са уведеном претпоставком о паритету проширених и традиционално препознатих когнитивних процеса поставља се питање односа функционализма и проширене когниције. Милојевић пажљиво испитује њихову вишеструку повезаност и одговарајући на четири групе аргумената који су усмерени против могућности проширене когниције, а основани су на претпоставци њене повезаности са функционализмом, долази до битне ревизије аргумента паритета и његове улоге. Такође, оваква ревизија доводи и до специфичног схватања „првог“ таласа проширене когниције, или оних верзија проширене когниције које су засноване на аргументу паритета. Реинтерпретација поменутог аргумента омогућиће одговарање на понуђене противаргументе и упутиће на схватање „првог таласа“ проширене когниције као „функционално проширене когниције“ која се ослања на посебну врсту теорије когниције.

У трећем поглављу почеће се од до сада добијених резултата, односно, од ревидираног принципа паритета. Аргумент паритета ће бити, у складу са овом ревизијом, сада схваћен као аргумент против „белега когнитивности“ уместо као аргумент у прилог проширене когниције. На „белегу когнитивности“ као критеријуму за идентификовање когнитивних процеса су инсистирали Адамс и Аизава, вероватно највећи и најпознатији противници проширене когниције. Одавде истраживање наставља у правцу поређења „првог“ и „другог“ таласа проширене когниције. Посебно ће бити упоређене импликације интеграционистичког аргумента и аргумента паритета на којима се ова два таласа оснивају како би се дошло до закључка да је оштро раздвајање ова два становишта неоправдано и на она могу да се систематски удруже како би се формирала јача одбрана хипотезе о проширењу когниције. Ова разматрања биће оснажена пружањем разлога за посматрање когнитивних процеса као ентитета који творе „научну врсту“ коју идентификујемо одговарајућим снопом својстава и скицирањем једне могуће теорије когниције, насупрот становиштима да когниција

твори природну врсту или да је само кровни појам који повезује најразличитије феномене. Резултат овог поглавља биће формулација унапређеног аргумента у прилог проширене когниције који ће почивати на ревидираном принципу паритета, интеграционистичкој претпоставци и скицираној теорији когниције. Потом ће неколико постојећих компјутацијских гледишта на когницију бити испитано у складу са претпоставкама понуђеног аргумента.

У четвртом поглављу пажња ће бити посвећена испитивању динамичизма и анти-репрезентационализма који се најчешће схватају као антитеза компјутационог приступа когницији. Неки увиди до којих долазе динамичисти који бране тезу о проширењу биће прихваћени и инкорпорирани у крајњи оквир за модел компјутационе проширене когниције и њене аргументе као што је дистинкција Сузане Харли између својстава која се могу прикладно приписати садржајима репрезентација и својстава која се могу прикладно приписати њиховим носиоцима. Док ће аргументи против компјутационог модела, а који су базирани на анти-репрезентационалистичким претпоставкама, бити пажљиво преиспитани да би се дошло до закључка да они не успевају у својим намерама. Привидни сукоб између динамичких хипотеза о когнитивном проширењу и компјутационих хипотеза биће превладан упућивањем на чињеницу да се њихова објашњења типично односе на повезане али различите феномене и увђењем појма аналогне компјутације и дистрибуираних репрезентација.

У закључку дисертације утврђује се положај компјутационо и функционално проширене когниције као корисног хеуристичког оруђа у когнитивној науци и као тезе која може извршити знатан утицај на одређене дебате у области епитемологије и семантике. Такође, у закључним разматрањима указује се на могуће помирење различитих интеграционистичких, динамичких и компјутационих претпоставки, које би заједно твориле много јачу базу оправдања онтолошке тезе о проширењу когниције.

5. Остварени резултати и научни допринос дисертације

Највећи научни допринос поднете докторске дисертације на националном нивоу се огледа у чињеници да је ово вероватно први рад на овим просторима који потиче из области Филозофије когниције. У овом раду се поред основне хипотезе о проширењу когниције испитују и основнија питања из ове области као што су: „Шта је когниција?“, „Какву врсту чине когнитивни процеси?“, „На који начин модели и експланаторне тезе могу да нам помогну у одбрани онтолошких тврдњи о природи когнитивних реализатора?“ и сл. Оваквим истраживањем се, стога, праве први кораци у заснивању једне нове области филозофског истраживања на овим просторима.

Шири значај дисертације у области која се бави проблемом могућности проширења когнитивних процеса у околину, огледа се у заснивању једне верзије хипотезе о когнитивном проширењу која је компатибилна са великим бројем увида до којих се дошло у овој дебати а који су до сада сматрани инкомпатибилним. Област

која се бави когнитивним проширењем пати од великог броја наизглед неконзистентних тврдњи што је довело до мишљења да се различите верзије проширене когниције сукобљавају и да међусобно морају одговарати на противаргументе које једне другима упућују. Насупрот овом сепаратистичком виђењу предметне области Милојевић анализом бројних аргумената који су изнети у овим сукобљавањима долази до начина на који се ове различите тезе могу помирити. Тако да уместо позиције међусобног слабљења различитих верзија предметне хипотезе долазимо у позицију њеног много јачег заснивања, јер нам је понуђен оквир у којем ове наизглед сукобљене тезе могу да коегзистирају и да заједнички доприносе одбрани главне хипотезе о проширењу когниције. Такође, овај оквир је компатибилан и са главним поставкама стандардне когнитивне науке тако да се омогућује континуирани развој у области когнитивне науке који би био обogaћен новим проширеним примерима когнитивних процеса.

Међу посебно плодним резултатима треба издвојити ревизију неколико аргумената и појмова који су традиционално коришћени у области истраживања когниције. Ово су ревизија аргумента паритета, поновно промишљање разликовања „првог“ и „другог“ таласа проширене когниције, анализа анти-репрезентационалистичких аргумената против компјутационих модела као неоснованих, те прецизно одређење појмова компјутације и репрезентације који се могу користити у области когнитивне науке. Уместо „дигиталних“ компјутација и симболичких репрезентација, заснивају се и бране становишта о аналогним компјутацијама и дистрибуираним репрезентацијама, која су употпуњена теоријом о „деиктичком кодирању“ и „семантичком показивању“.

Крајњи резултат дисертације је формулација појмовног оквира за модел проширене когниције према којем когнитивни процеси морају да задовоље извештан кластер својстава, који се испољава у манипулацији флексибилним репрезентацијама зависним од контекста, где је критеријум интеграције процеса дефинисан преко појма функционалне добити, а могућност проширења путем биолошке и културне еволуције.

6. Закључак

Имајући све наведено на уму, Комисија закључује да дисертација о којој је реч представља конзистентно и теоријски утемељено истраживање, те да је плод самосталног рада и да чини оригинално научно дело. Аргументација која је изнета у дисертацији је прецизна и показује да је кандидаткиња у потпуности овладала предметном темом и да је у потпуности квалификована за научни рад. Стога, Комисија сматра да ова дисертација испуњава, па и превазилази, све формалне, садржинске и квалитативне услове постављене нормативним актима и академским обичајима Филозофског факултета и Универзитета у Београду. Сматрамо да ће представљати важан допринос области Филозофије духа и когниције, те научној литератури и мисли наведених области. Стога Комисија даје позитивну оцену докторске дисертације

„Проширена когниција“ кандидаткиње **Миљане Милојевић** и предлаже Наставно-научном већу Филозофског факултета да одобри њену усмену одбрану.

09.10.2013.

Ментор, Др Војислав Божичковић, редовни професор

Др Слободан Перовић, доцент

Др Свен Валтер, редовни професор, Института за когнитивну науку Универзитета у Оснабруку